

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I
RESTAURATORSKICH

zamienny

**Zabytkowy budynek dworca kolejowego wraz z budynkiem
dawnych sanitariatów
w Kętrzynie**

ul. Dworcowa, działka nr 1/5, obręb nr 7

Autor dokumentacji konserwatorskiej:

Danuta Pestka

Sylwia Hliwiadczyń

TRANSFER ART- SYSTEM

OLSZTYN, lipiec- sierpień 2014 r.

TRANSFER ART-SYSTEM
mgr Danuta Pestka
DYPLOMOWANY KONSERWATOR ZABYTKÓW
nr dyplomu 1400/98249/2005

SPIS TREŚCI DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ

- 1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ
- 2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE
- 3.0. OPIS OBIEKTU
- 4.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ
- 5.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA PRAC
- 6.0. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH - ZAMIENNY

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA
DOKUMENTACJA RYSUNKOWA

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ

REJESTR ZABYTKÓW: A- 4480

1.1. DANE PRZED KONSERWACJĄ

RODZAJ: budynek dworca kolejowego i budynek sanitariatów

TECHNIKA ORYGINAŁU: obiekt wymurowany z cegły ceramicznej żółtej na zaprawę cementowo-wapienną, opaski okienne oraz płyciny podokienne wykonane w technice ciągnionej z zaprawy cementowej barwionej w masie o gładkiej powierzchni. Dobudówki w konstrukcji ryglowej, wypełnione cegłą wapienna białą.

DATOWANIE: początek XX w.; przebudowy i rozbudowy: 1914, 1917, lata 30. XX w. oraz po 1945 r.

LOKALIZACJA: Kętrzyn, ul Dworcowa 10, działka nr 1/5, obręb nr 7

INWESTOR: Gmina Miejska Kętrzyn, ul. Wojska Polskiego 11, 11-400 Kętrzyn

1.2. DANE O DOKUMENTACJI

PODSTAWA OPRACOWANIA:

- Badania konserwatorskie zespołu budynków dworca kolejowego w Kętrzynie, Aleksandra Marszałkowska, Olsztyn, maj 2013
- Projekt budowlany i wykonawczy remontu i przebudowy zabytkowego budynku dworca oraz sanitariatów na budynek usługowy z zapleczem technicznym PKP, wraz ze zmianą sposobu użytkowania, Zakład Usług Technicznych, Wanda Grodzka, Gdańsk 2013
- Zalecenie WUOZ w Olsztynie z dn. 19.06.2013r. oraz 27.11.2013r.
- Pozwolenie konserwatorskie nr 97/2014 z dn. 11.02.2014 r. oraz zmiana pozwolenia decyzja nr 238/2014 z dn. 25.06.2014 r.

DATA WYKONANIA: lipiec 2014

CEL I ZAŁOŻENIA OPRACOWANIA:

Podczas wykonywania prac konserwatorskich wg zatwierzonego projektu dokonano odkryć mających istotny wpływ na obiekt i dalsze postępowanie. Niniejsze opracowanie przedstawia dokumentację odkryć, oraz zakres i sposób dalszego postępowanie w w formie zamiennego programu prac.

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA DOKUMENTACJI:

1. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, ul. Podwale 1, 10-076 Olsztyn
2. Gmina Miejska Kętrzyn, ul. Wojska Polskiego 11, 11-400 Kętrzyn
3. Transfer ART-SYSTEM, Wilimowo 1a, 11- 041 Olsztyn

2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Budynek dworca został wybudowany w latach 1900 – 1914 (faza I) jako budynek ceglany na planie prostokąta z dwoma skrajnymi, dwuosioowymi ryzalitami. W roku 1914 wybudowana została przybudówka od zachodu nawiązująca formą do istniejącej architektury (żółta cegła 25x12x6,6 cm) - faza II przebudowy. Kolejna przebudowa miała miejsce w roku 1917 (faza III), kiedy to podwyższono dach w partii centralnej do wysokości dobudowanej części zachodniej, oraz dokonano mniejsze przebudowy strefy parteru. W tym czasie uległ rozbudowie również budynek gospodarczy od strony wschodniej – zatracił wygląd budynku szachulcowego – podwyższono i zmieniono dach z pulpitowego na dwuspadowy, zmieniono otwory okienne i drzwiowe, całość podwyższono.

CHRONOLOGICZNE ZESTAWIENIE ZMIAN NA ELEWACJACH

NR FAZY	DATOWANIE	ELEWACJA – wygląd materiał kolor	STOLARKA
I	lata 1900 – 1914	<ul style="list-style-type: none"> • budynek symetryczny trójbryłowy • cegła żółta (28,5 x 13 x 5-6 cm), spoina szara • gzymsy płyciny podokienne- kremowy – niemalowane • fryz przy gzymsie między kondygnacyjnym – szarość 	<p>OKNA -mazerunek ugrowo – brązowy</p> <p>DRZWI - nie zachowały się</p>
II	po 1914 r	<ul style="list-style-type: none"> • dobudówki od strony zachodniej • cegła żółta (28,5 x 13 x 5-6 cm) spoina szara • gzymsy płyciny podokienne kremowy – niemalowane 	<p>OKNA -szarość</p> <p>DRZWI - szarość</p>
III	po 1917 r	<ul style="list-style-type: none"> • podwyższenie piętra • dobudówki w konstrukcji ryglowej przy dobudówce wschodniej • cegła żółta (28,5 x 13 x 5-6 cm) spoina szara • gzymsy płyciny podokienne kremowy – niemalowane 	<p>OKNA -szarość</p> <p>DRZWI - szarość</p>
IV	pomiędzy 1917-1939	<ul style="list-style-type: none"> • dobudówka do strony północnej – wejście główne – opaski tyk barwiony w masie – ugrowo - pomarańczowy, tynki proste – piaskowo -szary 	

		<ul style="list-style-type: none"> • elewacje ceglane malowane 	
V	po II wojnie światowej		OKNA – nowe - białe
VI	lata 90. XX w.	<ul style="list-style-type: none"> • otynkowanie elewacji oraz wykończenie w postaci tzw. „baranka” 	OKNA – nowe - białe

Budynek sanitariatów

Pierwotnie w konstrukcji ryglowej, mocno przebudowany, zatracił wygląd budynku z dawnego okresu.

3.0. OPIS OBIEKTU

Budynek założony na rzucie wydłużonego prostokąta, z niesymetrycznie ustawionymi dwoma ryzalitami. Częściowo podpiwniczony, kryty dachem dwuspadowym ustawionym połącią do dłuższych elewacji. Ryzalitty zwieńczone dachami dwuspadowymi, ustawionymi kalenicowo do tych elewacji. Budynek dwukondygnacyjny z użytkowym poddaszem, ustawiony na wysokim cokole.

ELEWACJA PÓŁNOCNA

Elewacja jest trzynastoosiowa, osie wyznaczają dwa rzędy okien, ujętych opaskami tynkowymi, których profil cofa się względem lica muru. Otwory okienne zwieńczone są łukiem odcinkowym, pod oknami wkomponowano tynkowane płyciny, które w strefie parteru mają dodatkowo wystające lustro, a w strefie piętra są płaskie. Strefę parteru od strefy piętra oddziela wydatny, profilowany gzyms, pomiędzy profilami znajduje się płaski tynkowany pas, na którym, pierwotnie znajdowały się napisy.

Główne wejścia do budynku znajdują się w osi ósmej i dziewiątej, czyli w ryzalicie. Między osią siódmą, a jedenastą dostawiono parterową przybudówkę, zwieńczoną dachem pulpituowym. Do drzwi prowadzą schody dyferencyjne.

Ryzalitty w części poddasza są zdobione profilowanymi płycinami i gzymsem. Okna na piętrze podkreślono gzymsem powtarzającym odcinkowe zakończenie okien. Poddasze nad oknami piętra doświetlono okrągłym otworem okiennym.

W elewacji w ryzalicie wschodnim zachowały się pierwotne stolarki okienne. Okno w konstrukcji skrzynekowej, dzielone stałym profilowanym ślaniem w 1/3 wysokości i stałym słupkiem z profilowaną aplikacją w formie wałka. Okno dwudzielne, dwupoziomowe, ośmiokwaterowe, ośmioskrzydłowe, rozwierane do wewnątrz. Skrzydła nadślaniem - jednodzielne, jednopoziomowe, jednokwaterowe, skrzydła podślaniem - jednodzielne, trójpoziomowe, trójkwaterowe, dzielone horyzontalnie dwoma profilowanymi szprosami.

W przybudówce północnej zachowało się skrzydło drzwiowe pierwotne dla okresu powstania tej przybudówki. Drzwi jednoskrzydłowe, rozwierane na zewnątrz w konstrukcji ramowo płytynowej z wysokim nadświetlem. Nadświetle czterodzielne, jednopoziomowe, czterokwaterowe, dzielone wertykalnie trzema szprosami.

ELEWACJA POŁUDNIOWA

Elewacja południowa jest analogiczna do północnej, w ryzalicie zachodnim przepruto dwa otwory drzwiowe. Stolarki drzwiowe znajdują się także w osi trzeciej i dziesiątej. W elewacji nie znajdują się pierwotne stolarki otworowe.

ELEWACJA WSCHODNIA

Do elewacji dostawiono parterowe przybudówki pełniące funkcję zaplecza dyżurnego stacji. Pierwsza przybudówka umieszczona równolegle do bryły głównej budynku, kryta dachem pulpitem. W niej trzy otwory okienne, prawdopodobnie pierwotne dla okresu powstania przybudówki. Okna krosnowe, jednoskrzydłowe, rozwierane do wewnątrz. Skrzydło dwudzielne, trójpoziomowe, sześciokwaterowe, dzielone profilowanymi szprosami. Stolarka zamykana na zakrętki dźwigniowe, zawieszona na profilowanych zawiasach czopowych.

Do pierwszej przybudówki prostopadle dostawiono parterowy budynek, kryty dachem dwuspadowym z ryzalitem w osi głównej, w którym przepruto otwór drzwiowy. Budynek jest podpiwniczony, na wysokim cokole, do wejścia prowadzą schody dyferencyjne, a w elewacji bocznej schody na dół do piwnicy. Stolarka drzwiowa w ryzalicie, jest pierwotna, wykonana w konstrukcji ramowo - płytynowej, dwuskrzydłowa, obecnie przestonęta deskowaniem.

ELEWACJA ZACHODNIA

W elewacji zachodniej parterowa przybudówka, nad którą w szczycie bryły głównej budynku dwa otwory okienne w układzie biforyjnym. Otwory od strony północnej

zamurowane, od południowej małe okno dwudzielne, dwupoziomowe, czterokwaterowe. W przybudówce współczesne otwory okienne z opaskami i tynkowanymi płycinami wzorowanymi na pierwotnych.

BUDYNEK SANITARIATÓW

Budynek znajduje się od strony wschodniej zabudowań dworcowych. Wolnostojący, parterowy, na rzucie prostokąta, niepodpiwniczony, kryty dachem dwuspadowym z naczółkami. Stolarki okienne w elewacjach umieszczone niesymetrycznie. Występuje kilka typów stolarek okiennych w różnych formach, wszystkie są wtórne. Stolarki drzwiowe także wtórne, natomiast w elewacji północnej otwory zakończone łukiem odcinkowym mogą być pierwotne.

4.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Po odsłonięciu z tynków wtórnych partii elewacji przewidzianych do ekspozycji lica ceglanego – ryzality - okazało się, że większość cegieł na całej powierzchni nie posiada gładkiego lica i spieku, są mocno popękane i zniszczone. Widoczna całkowicie rozszczelniona i spękana powierzchnia cegieł straciła swoje właściwości jako materiał przeznaczony do ekspozycji w warunkach zewnętrznych. Ślady spoin o półokrągłej formie są również spękane i obecnie mocno wysunięte poza płaszczyznę ściany, tworząc półki, gdzie może zbierać się woda opadowa, lub śnieg. Cegły posiadają również ślady warstw farb kryjących olejnych. Przyczyną zniszczeń powstałych na licu ceglanym na całej elewacji są zarówno przemalowania farbami olejnymi kryjącymi, ale przede wszystkim rozległe zniszczenia mechaniczne lica przez celowe nakłuwanie powstałe w latach 80-90. XX w., aby zwiększyć przyczepność zaprawy przed położeniem na wszystkich elewacjach tynków cementowych.

Po odsłonięciu tynków z przybudówki wschodniej ścian w konstrukcji ryglowej widoczne belki drewniane przy cokole są w złym stanie, posiadają ślady korozji biologicznej oraz ślady działalności drewnojadów. Belka będąca podwaliną jest całkowicie zdeintegrowana, uzupełniona wtórnie betonem i gruzem.

5.0. CEL I ZAŁOŻENIA PRAC

Przedstawiony powyżej zły stan zachowania lica ceglanego ryzalitów, po odstonięciu z tynków wtórnych wskazuje na konieczność zabezpieczenia ich dodatkowo przed działaniem czynników atmosferycznych. Uzupelnienie pęknięć i ubytków metodą kitowania nie przyniesie oczekiwanych rezultatów ochrony przed migracją wody w szczeliny, przede wszystkim przy spoinach, i zabezpieczenia materiału przed dalszą destrukcją. Dodatkowo metoda ta nie przedstawia zadowalających efektów wizualnych. Natomiast, wymiana cegieł o zniszczonym licu wiąże się z przemurowaniem całych ścian by uzyskać prawidłowe wiązanie muru. Dlatego też w przedstawionej sytuacji najlepszym rozwiązaniem wydaje się pozostawienie elewacji w tynku.

Reasumując wyniki badań konserwatorskich, oraz podaną w badaniach kolorystykę z 2013 r., oraz znane na dzień dzisiejszy odkrycia i wyżej wymienione zagrożenia proponuje się ujednolicenie elewacji budynków wraz z pozostawieniem reliktyw, pierwotnego wyglądu elewacji w licu ceglanym, kolejnych przekształceń, oraz zachowanej dobudówki w konstrukcji ryglowej, jako świadków.

Założenia prac konserwatorskich i restauratorskich:

dla budynku dworca

1. wykonanie aranżacji elewacji budynku w tynku gładkim, malowanym w kolorze nawiązującym do koloru pierwotnej cegły żółtej (**NCS S 2020-Y20R**), w tym:
  - a. założenie nowych tynków na powierzchnie proste ryzalitów,
  - b. usunięcie warstwy tynku fakturalnego („baranka”) z pozostałej części budynku.
2. oczyszczenie z nawarstwień malarskich i wypraw wtórnych przybudówki północnej - wejście główne do budynku od strony miasta (faza III pomiędzy 1917-39r.) :
  - tynki barwione w masie na gzymsach i opaskach -ugrowy - **NCS S 1020- Y30R**
  - tynk prosty gruboziarnisty, nie malowany – piaskowo-szary -**NCS S 2005-Y20R**
3. oczyszczenie opasek okiennych, płycin podokiennych i gzymsów z nawarstwień - malarskich oraz scalenie kolorystyczne do warstwy pierwszej – kremowy **NCS S 1510-Y20R**

4. usunięcie tynków wtórnych z dobudówki o konstrukcji ryglowej przy przybudówce wschodniej – ekspozycja drewnianych belek konstrukcji, pola między belkami – tynkowane i malowane w kolorze analogicznym jak na elewacji - (**NCS S 2020-Y20R**)
5. odsłonięcie i ekspozycja w licu ceglanym reliktu ściany elewacyjnej – pokazującą dawną elewację budynku z I fazy budowy, oraz po rozbudowie elewację południową przybudówki wschodniej wraz z odtworzeniem otworu okiennego.
6. wykonanie stolarki okiennej jako rekonstrukcji fazy II i III - w kolorze szarym - **NCS S 3005-B80G**
7. wykonanie stolarki okiennej jako rekonstrukcji fazy II i III - w kolorze szarym - **NCS S 4005-B80G**

dla budynku dawnych sanitariatów zakłada się:

1. wykonanie aranżacji elewacji budynku w tynku gładkim, malowanym, w kolorze nawiązującym do koloru pierwotnej cegły żółtej (**NCS S 2020-Y20R**).
2. wykonanie stolarki okiennej w kolorze szarym - jako rekonstrukcji fazy II i III - **NCS S 3005-B80G**, stolarki drzwiowej w kolorze szarym ciemniejszym - **S 4005-B80G**, analogicznie do budynku dworca.

6.0. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH-ZAMIENNY

ELEWACJA

1. Usunięcie wtórnych tynków z ryzalitów elewacji.

Po usunięciu z ryzalitów wszystkich wtórnych tynków z lat 80-90. XX w. odsłonięte zostało zdestruowane lico ceglane w bardzo złym stanie. Stan techniczny cegieł nie pozwala na pozostawienie ich do ekspozycji w warunkach zewnętrznych.

2. Usunięcie wtórnego tynku w postaci „baranka” z pozostałej części elewacji pozostawiając tynk podkładowy.

Usuwanie z całej elewacji tynku podkładowego, który zachował się w dobrym stanie technicznym, spowoduje kolejne zniszczenia lica ceglanego, dlatego też wydaje się być to bezzasadne ze względu na założenie pokrycia tynkiem całej powierzchni po raz kolejny. Ze względów estetycznych i technologicznych zaleca się usunięcie jedynie odsypiającej się fakturalnej warstwy wierzchniej, tzw. „baranka” z powierzchni elewacji.

Całkowite usunięcie tynków dotyczy miejsc zawilgoconych, zdegradowanych, przede wszystkim w strefie cokołowej.

3. Usunięcie wtórnego tynku w postaci „baranka” i warstw malarskich z przybudówki północnej z pozostawieniem tynków barwionych w masie na opaskach i gzymsach oraz cykliny piaskowej na tynkach prostych.

4. Usunięcie warstw malarskich z opasek okiennych i drzwiowych, płycin podokiennych oraz gzymsów.

Przed określeniem środka do oczyszczania należy wykonać próby.

Zaleca się zastosowanie pastę do zmiękczenia i usuwania nawarstwień olejnych, np. **Remlak**, **Skansol** lub równoważnego. Preparat nanosi się na pomalowaną powierzchnię za pomocą wałka lub pędzla, po czym szczelnie przykrywa folią. Po upływie ustalonego czasu preparat wraz ze zmiękzoną warstwą olejną zmywa się wodą, lub parą wodną za pomocą myjki wysokociśnieniowej. W przypadku pozostałości powłok olejnych czynności powtarza się. Powierzchnie z tworzyw sztucznych należy okleić, szkło i metal nie są narażone na uszkodzenie.

5. Naprawa pęknięć ścian.

Proponuje się zastosowanie techniki naprawczej opracowaną przez firmę Helifix lub równoważną. Są to pręty wzmacniające produkowane z nierdzewnej stali austenitycznej przy zastosowaniu unikalnej konstrukcji spiralnej. Te proste, jednocześnie elementy o dużej sprężystości łączą dużą wytrzymałość wzdłużną z odpowiednią elastycznością obrotową, pozwalającą na przejmowanie normalnych ruchów budynku. Zapewniają one doskonałą siłę wiązania ze wszystkimi powszechnie stosowanymi materiałami budowlanymi i charakteryzuje się dużą łatwością montażu.

Metoda polega na wykuciu spoin na głębokość połowy cegły i wtopienie na specjalną zaprawę w/w prętów, co 3-4 cegły.

6. Miejscowe odsolenie ścian.

Jeśli zajdzie taka konieczność zabieg przeprowadzić metodą migracji soli do rozszerzonego środowiska. Ponieważ przewidziane do odsolenia partie muru prawdopodobnie zawierają znaczne ilości soli konieczne będzie zastosowanie kompresów o dużej zdolności kumulacji wyekstrahowanych soli. Z tego względu należy użyć okłady odsalające z mieszaniny pulpy celulozowej, bentonitu i piasku szklarskiego w proporcjach wagowych 1:1:6. Przez cały czas trwania zabiegu obszar odsalany powinien być zadaszony i osłonięty, aby nie nastąpiło zamoczenie kompresów w przypadku wystąpienia opadów, jak również celem zabezpieczenia przed zbyt szybkim odparowaniem przy silnym nasłonecznieniu i wietrze. Po każdym zabiegu powinien być badany stopień odsolenia jak również to czy nie nastąpił wzrost mikroorganizmów.

7. Dezynfekcja muru.

Wszystkie miejsca wcześniejszego występowania mikroorganizmów i roślinności a szczególnie narażone na ich ponowny wzrost powinny być dwukrotnie zdezynfekowane preparatem **Renogalprod. Schomburg** lub **StoPrimFungalprod. Sto-Ispo, AlgatprodAltax** lub równoważnym. Preparat nanosi się pędzlem lub przez natrysk.

8. Uzupelnienie, scalenie i wykonanie nowych wypraw tynkarskich.

Do wyrównania i scalenia tynków pozostawionych należy użyć szpachłówek **KlebeSpachtel Weiss KBMprod. Baunit** lub równoważną. Jest to zaprawa mineralna klejowo-szpachlowa z dodatkiem białego cementu i wapna hydratyzowanego przeznaczona również do obiektów zabytkowych.

Na ryzalitach należy założyć warstwę podkładową szczepną i wykończyć jak wyżej.

9. Uzupelnienie, scalenie i wykonanie wypraw tynkarskich – przybudówka północna.

Zaprawy na uzupełnienia i rekonstrukcje należy dobierać pod względem kolorystycznym i fizyko-chemicznym do zaprawy oryginalnej – w kolorze ugrowo-pomarańczowym oraz piaskowym szarym w odpowiednio dobranej barwie do oryginału.

10. Naprawa i reprofilacja profili, opasek okiennych, płycin i gzymsów

Drobne ubytki i spękania uzupełni zaprawą sztukatorską np. **Stuccoco Mono SM 86 firmy Baunit**. Jest to mineralna zaprawa sztukatorską do reprofilacji detali metodą ciągnioną za pomocą wykonanych z metalu szablonów. Po opracowaniu i wysezonowaniu zaprawy należy ją wyszlifować do gładkiej powierzchni. Płycinę podokienną można pokryć w celu scalenia rys i pęknięć gładką szpachłówką elewacyjną.

11. Konserwacji i renowacji napisu na fryzie od strony peronów.

- Odślonięcie z przemaalowań.
- Wzmocnienie i ustabilizowanie warstwy malarskiej.
- Uzupelnienie niewielkich ubytków w podłożu.
- Wykonanie retuszu malarskiego w celu uczynienia napisu.

12. Rekonstrukcja zdobień snycerskich wg projektu.

Duże ornamenty snycerskie należy wykonać z drewna klejonego - sosnowego ze względu na jego większą wytrzymałość na warunki zewnętrzne. Mniejsze ornamenty przy wieżyczce zegara można wykonać z drewna dębowego.

Jako warstwę wierzchnią i zabezpieczającą należy zastosować preparat **AidolHK – Lazur, firmy Remmers** kolorze 2260 orzech. Należy wykonać próby kolorystyczne do zatwierdzenia.

13. Konserwacja i renowacja elementów drewnianych więźby dachowej, krokwi i podbitki

- **Wymiana zmurszałych, zdeintegrowanych belek drewnianych.**

Materiał wykorzystany do rekonstrukcji powinien być wykonany z wysezonowanego drewna tego samego gatunku, co oryginał, powinien powtarzać wymiary pierwotnych belek. Wymiana belek powinna się odbywać pod nadzorem konstruktora.

- **Mechaniczne oczyszczenie belek z nawarstwień malarskich.**

Oczyszczanie warstw zaleca się wykonać metodą mechaniczną albo termiczną, bądź za pomocą past zmydlających. Podczas oczyszczania nie należy dopuścić do przegrzania czy uszkodzenia drewna.

- **Dezynfekcja istniejącego drewna konstrukcyjnego preparatem owadobójczym, grzybobójczym i ognioochronnym, np.: Boramon C30, Hylotox firmy Altan lub równoważny. Impregnat do drewna powinien być bezbarwny.**

- **Zabezpieczenie drewna preparatem ochronnym i zmniejszającymi chłonność wilgoci oraz bezpiecznie przed grzybami i owadami.**

Poleca się preparat np. **AidolHK – Lazur (2260 orzech) firmy Remmers** lub równoważny w kolorze - orzech.

- **Scalenie kolorystyczne nowowstawionych drewnianych elementów z drewnem zachowanym.**

Drewniane elementy nowowstawione, wymienione, fleki czy kity wymagają jednolicenia kolorystycznego z pierwotnym zachowanym drewnem przy pomocy bejc do drewna.

14. Malowanie elewacji należy wykonać wg poniższej tabeli kolorystycznej.

Zaleca użycie farb mineralnych **firmy Optholit** lub równoważnych.

TABELA KOLORYSTYKI DLA BUDYNKU DWORCA

elementy elewacji	kolor	NCS S
elewacje – tynki proste	ugier	NCS S 2020-Y20R
elewacje – opaski i płyciny podokienne i gzymsy	kremowy	NCS S 1510-Y20R
elewacje – fryz pod gzymsem między kondygnacyjnym (od strony peronów z napisem)	szary	NCS S 3005-B80G
przybudówka wschodnia – ściana ryglowa - tynk w polach	ugier	NCS S 2020-Y20R
przybudówka wschodnia – ściana ryglowa – belki drewniane	lazur- – widoczne słoje drewna	AidolHK – Lazur 2260 orzech
przybudówka północna - opaski i płyciny podokienne i gzymsy	tynk barwiony w masie istniejący	NCS S 1020- Y30R
przybudówka północna – tynki płaskie	piaskowy - szary	NCS S 2005-Y20R
elementy drewniane: podbitka, krokwie, beki, dekoracje snycerskie w szczytach ryzalitów, sterczyny	lazur- – widoczne słoje drewna	AidolHK – Lazur 2260 orzech
stolarka okienna	szary	NCS S 3005-B80G
stolarka drzwiowa	szary ciemniejszy	NCS S 4005-B80G

ELEMENTY DREWNIANE – KONSTRUKCJA RYGLOWA

1. Wymiana zmurszałych, zdeintegrowanych belek drewnianych.

Materiał wykorzystany do rekonstrukcji powinien być wykonany z wysezonowanego drewna tego samego gatunku, co oryginał, powinien powtarzać wymiary pierwotnych belek. Zakłada się całkowitą rekonstrukcję belki podwalinowej. Wymiana belek konstrukcji powinna się odbywać pod nadzorem konstruktora.

2. Mechaniczne oczyszczenie belek z nawarstwień malarskich.

Oczyszczanie warstw zaleca się wykonać metodą mechaniczną albo termiczną, bądź za pomocą past zmydlających. Podczas oczyszczania nie należy dopuścić do przegrzania czy uszkodzenia drewna.

3. Flekowanie.

Uzupełnienie dużych ubytków metodą flekowania przez wykonanie wstawek z wysezonowanego drewna tego samego gatunku, co oryginał. Łączenie elementów drewnianych należy wykonywać w postaci złącz ciesielskich na czopy lub kołki drewniane.

4. Dezynfekcja istniejącego drewna konstrukcyjnego preparatem owadobójczym, grzybobójczym i ognioochronnym, np.: Boramon C30, Hylotox firmy Altan lub równoważny. Impregnat do drewna powinien być bezbarwny.

5. Zabezpieczenie drewna preparatem ochronnym i zmniejszającymi chłonność wilgoci oraz bezpiecznie przed grzybami i owadami.

Poleca się preparat np. **AidolHK – Lazurf. Remmers**(2260 orzech) lub równoważny w kolorze - orzech.

6. Scalenie kolorystyczne nowowstawionych drewnianych elementów z drewnem zachowanym.

Drewniane elementy nowowstawione, wymienione, fleki czy kity wymagają jednolicenia kolorystycznego z pierwotnym zachowanym drewnem przy pomocy bejc do drewna.

7. Uzupełnienie wypełnienia ceglanego konstrukcji ryglowej.

Jeśli zajdzie konieczność należy wypełnienie rozebrać i wymurować w prawidłowym miejscu po zamontowaniu podwaliny. Wypełnienie ceglane w miejscach ubytków uzupełnić cegłą rozbiórkową, pokryć tynkiem scalającym oraz pomalować w kolorze elewacji – tynki proste – ugier - NCS S 2020-Y20R.

RELIKTY ELEWACJI CEGLANEJ – JAKO ŚWIADKI WEWNĄTRZ BUDYNKU

Miejsce zachowanego reliktu elewacji pierwotnej do ekspozycji zaznaczono na rzutach parteru w dokumentacji rysunkowej. – wewnątrz przybudówki wschodniej.

1. Usunięcie wtórnych tynków z oznaczonych ścian odsłaniając lico ceglane.

Wszystkie wtórne tynki z szarego cementu należy skuć nie niszcząc wątku ceglanoego. Wykonane odkrywki świadczą o tym, iż lico ceglano w tej partii nie zostało zniszczone i można przeznaczyć je do ekspozycji.

2. Przemurowanie otworu okiennego.

Na ścianie ceglanoj przybudówki zachodniej odsłonięto ślad zamurowanego otworu okiennego oraz relikty opaski okiennej. Zaleca się go ostrożnie rozmurować oraz ponownie zmurować pozostawiając niszę na głębokość połowy cegły. Do ponownego wymurowania należy użyć zaprawy niskoalkalicznej z dodatkiem trasu reńskiego.

3. Oczyszczenie lica ceglanoego

Zaleca się oczyszczenie lica ceglanoego parą wodną za pomocą myjki wysokociśnieniowej.

4. Dezynfekcja muru.

Wszystkie miejsca wcześniejszego występowania mikroorganizmów i roślinności a szczególnie narażone na ich ponowny wzrost powinny być dwukrotnie zdezynfekowane preparatem **Renogalprod. Schomburg** lub **StoPrimFungalprod. Sto-Ispo, AlgatprodAltax** lub równoważnym. Preparat nanosi się pędzlem lub przez natrysk.

5. Uzupelnienie ubytków cegieł.

Pojedyncze cegły o stopniu zniszczenia powierzchni przekraczającym 50% lub o silnie zdeintegrowanej strukturze należy zastąpić cegłami o odpowiednich parametrach i wyglądzie- najlepiej stosując starą cegłę rozbiórkową licówkę o podobnych parametrach fizyko-mechanicznych, tym samym rozmiarze i kolorze. Mniejsze ubytki powierzchni cegły należy uzupełnić zaprawą gotową imitującą ceramikę na bazie spoiw mineralnych-**TubagSteinersatz-masse/ NSRprod. Tubag®, Restauriermörtelprod. Remmers** lub **OptosanNSRprodOptolith** lub równoważną. Każda jest to gotowa zaprawą do uzupełniania ubytków w cegle i kamieniu, o cechach fizycznych zgodnych z oryginałem. Przy uzupełnianiu odtworzyć fakturę charakterystyczną dla oryginalnych cegieł, aby uzupełnienia nie były czytelne.

6. Uzupelnienie ubytków spoin.

Wszystkie ubytki w spoinach cegieł należy uzupełnić zaprawą z **dodatkiem wapna trasowego**. Można użyć zaprawy **prod. Optolith, Remmers, Sto** lub równoważną. Zaprawę należy dobierać pod względem kolorystycznym i fizyko-chemicznym do zaprawy istniejącej, oraz odtworzyć wiernie jej kształt i formę

7. Rekonstrukcja opaski okiennej i płyciny podokiennej

Rekonstrukcję opaski okiennej i płyciny podokiennej należy wykonać z zaprawy sztukatorskiej np. **Stuccoco Mono SM 86** firmy **Baumit** na wzór istniejących detali na

elewacji metodą ciągnioną za pomocą wykonanych z metalu szablonów. Po opracowaniu i wysezonowaniu zaprawy należy ją wyszlifować do gładkiej powierzchni.

8. Wykonanie tynku w blendzie okiennej

Tynki wykonać z zaprawy z dodatkiem wapna trasowego. Można użyć zaprawy prod. Optolith, Remmers lub Sto lub równoważną. Zaprawy te można dobierać pod względem kolorystycznym i fizyko-chemicznym do zaprawy oryginalnej – w kolorze piaskowym, niemalowana.

9. Scalenie kolorystyczne uzupełnianych cegieł.

Scalenie kolorystyczne można wykonać za pomocą farb krzemoorganicznych f. Keim odpowiednio rozcieńczonych i w odpowiednio dobranej barwie do oryginału scalanych uzupełnień cegły.

Ponadto nad holem kasowym zostanie odtworzona ściana w konstrukcji ryglowej wg. projektu, jako „świadek dawności”.

BUDYNEK SANITARIATÓW

W związku z tym, iż nie zachowała się pierwotna forma budynku zaleca się wykonane aranżacji budynku w formie i kolorze nawiązującymi do budynku dworca.

1. Wykonanie tynków prostych i szpachli j. w.
2. Opasek okiennych i płycin nie zaleca się odtwarzać.
3. Odtworzenie kolorystyki wg tabeli poniżej.

TABELA KOLORYSTYKI DLA BUDYNKU SANITARIATÓW

Elementy elewacji	Kolor	NCS S
Elewacje – tynki proste	ugier	NCS S 2020-Y20R
stolarka okienna	szary	NCS S 3005-B80G
stolarka drzwiowa	szary ciemniejszy	NCS S 4005-B80G

elewacji metodą ciągnioną za pomocą wykonanych z metalu szablonów. Po opracowaniu i wysezonowaniu zaprawy należy ją wyszlifować do gładkiej powierzchni.

8. Wykonanie tynku w blendzie okiennej

Tynki wykonać z zaprawy z dodatkiem wapna trasowego. Można użyć zaprawy prod. Optolith, Remmers lub Sto lub równoważną. Zaprawy te można dobierać pod względem kolorystycznym i fizyko-chemicznym do zaprawy oryginalnej – w kolorze piaskowym, niemalowana.

9. Scalenie kolorystyczne uzupełnianych cegieł.

Scalenie kolorystyczne można wykonać za pomocą farb krzemooorganicznych f. Keim odpowiednio rozcieńczonych i w odpowiednio dobranej barwie do oryginału scalanych uzupełnień cegły.

Ponadto nad holem kasowym zostanie odtworzona ściana w konstrukcji ryglowej wg. projektu, jako „świadek dawności”.

BUDYNEK SANITARIATÓW

W związku z tym, iż nie zachowała się pierwotna forma budynku zaleca się wykonane aranżacji budynku w formie i kolorze nawiązującymi do budynku dworca.

1. Wykonanie tynków prostych i szpachli j. w.
2. Opasek okiennych i płycin nie zaleca się odtwarzać.
3. Odtworzenie kolorystyki wg tabeli poniżej.

TABELA KOLORYSTYKI DLA BUDYNKU SANITARIATÓW

Elementy elewacji	Kolor	NCS S
Elewacje – tynki proste	ugier	NCS S 2020-Y20R
stolarka okienna	szary	NCS S 3005-B80G
stolarka drzwiowa	szary ciemniejszy	NCS S 4005-B80G

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, elewacja południowa, ryzalit zachodni, po skuciu tynków prostych. Widoczny zły stan zachowania cegieł. Cegły są silnie uszkodzone mechanicznie pod wtórny tynk, liczne spękania ich struktury.

Fot. 2. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, elewacja południowa, widoczna silna destrukcja cegieł nad nadprożem okiennym, cegły są silnie spękanie w całej strukturze i całkowicie pozbawione lica.

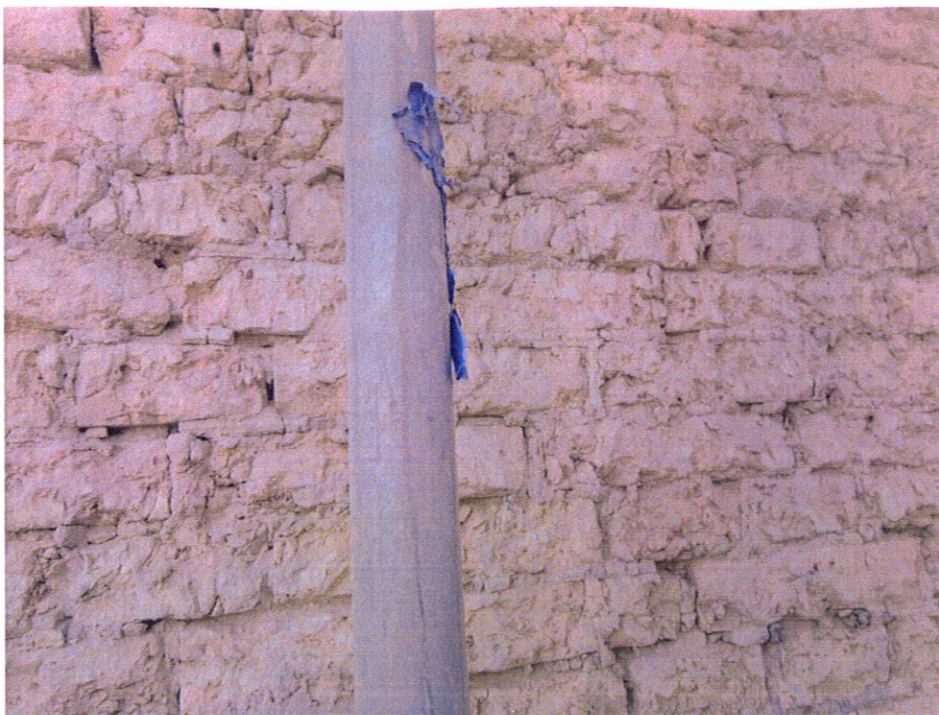

Fot. 3. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, elewacja południowa, widoczny fragment rolki po odświeżeniu z wtórnych tynków, widoczna silnie spękana cegła, która rozwarstwiła się w swojej strukturze. Widoczna także zachowana spoina z opracowaniem w formie wałka.

Fot. 4. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, elewacja południowa, widoczny fragment muru gdzie cegła uszkodzona jest tylko powierzchniowo, widoczne ślady od młotkowania mające ułatwić narzucanie i zwiększyć przyczepność tynku. Widoczna dobrze zachowana pierwotna spoina, lecz miejscowo roszczenia.

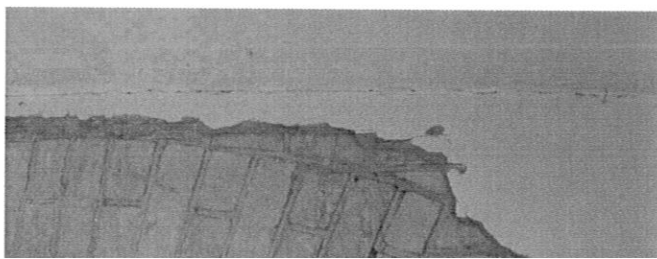
Fot. 5. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, elewacja południowa, widoczny fragment muru gdzie cegła jak i pierwotna spoina są w bardzo złym stanie, cegły całkowicie pozbawione lica, spoina wykruszona.

Fot. 6. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, elewacja południowa, widoczny fragment muru z próbą założenia kitów zabezpieczających cegłę przed dalszą destrukcją.

Fot. 7. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, ściana przybudówki wschodniej, odkrywka pokazuje zachowany otwór okienny z nadprożem. Mur ceglany oraz spoina zachowały się tu w bardzo dobrym stanie.

Fot. 8. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, ściana przybudówki wschodniej, widoczny fragment pierwotnej opaski okiennej na kształtkach ościeża okiennego.

Fot. 9. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, ściana ryglowa przybudówki wschodniej, widoczna konstrukcja ryglowa po odsłonięciu z wtórnych tynków. Okna są prawdopodobnie pierwotne, osadzono je w polach między belkami i ryglami.

Fot. 10. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, ściana ryglowa przybudówki wschodniej, widoczna silna destrukcja dolnej części belek. Konstrukcja ryglowa wypełniona jest białą cegłą

Fot. 11. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, ściana ryglowa przybudówki wschodniej, zbliżenie na drewno, które jest zbutwiałe i zjedzone przez owady.

Fot. 12. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, ściana ryglowa przybudówki wschodniej, ze słupów konstrukcji ryglowej wysypuje się mączka drewniana.

Fot. 13. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, ściana ryglowa przybudówki wschodniej od strony wewnętrznej, widoczne zawilgocenie dolnej partii ściany, powodujące dezintegrację tynków i odparzenie warstw malarskich.

Fot. 14. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, elewacja południowa, próba pokazania płytkiny podokiennej z nałożeniem gładkiej szpachłówki, mającej zabezpieczyć spękania i wyrównać powierzchnię.

Fot. 15. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, elewacja południowa, próba uzupełnienia profili opasek okiennych metodą ciągnioną za pomocą szablonu wykonanego z metalowej blachy.

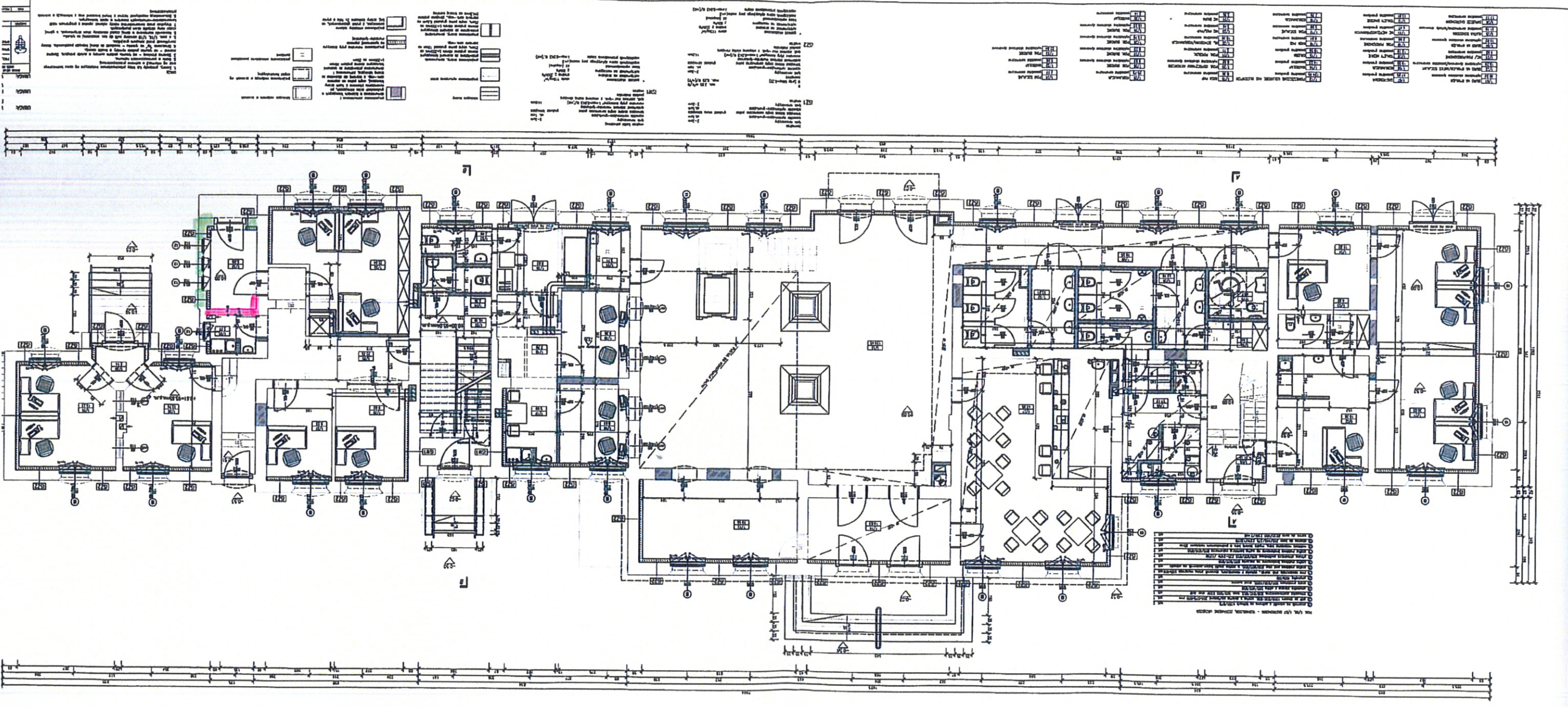
Fot. 16. Kętrzyn, Dworzec kolejowy, elewacja północna, próba kolorystyczna na nowo założonych tynkach w strefie piętra.

DOKUMENTACJA RYSUNKOWA

СІАНА РІВНОМ ДО
ЕКСПОЗИЦІ
СІАНА З ЛІСМ СІВАННА
ЕКСПОЗИЦІ
СІАНА РІВНОМ ДО
ЕКСПОЗИЦІ

СІАНА РІВНОМ ДО
ЕКСПОЗИЦІ

СІАНА З ЛІСМ СІВАННА
ЕКСПОЗИЦІ

СІАНА РІВНОМ ДО
ЕКСПОЗИЦІ

СІАНА РІВНОМ ДО
ЕКСПОЗИЦІ

СІАНА РІВНОМ ДО
ЕКСПОЗИЦІ

СІАНА РІВНОМ ДО
ЕКСПОЗИЦІ

СІАНА РІВНОМ ДО
ЕКСПОЗИЦІ

СІАНА РІВНОМ ДО
ЕКСПОЗИЦІ

